

PROTIVDESANTNA BORBA ZDRUŽENIH TAKTIČKIH JEDINICA

Naglo je porasla uloga vazdušnih desanata u svim armijama, a osobito vodećih sila posle uvođenja u naoružanje nuklearnih borbenih sredstava. Potrebe za brzim dejstvima, dubokim prodorima za iskorišćavanje učinka dejstva nuklearnih borbenih sredstava, pored kopnene, zahteva i veliku vazdušnu pokretljivost. Upravo zato relativno brzo raste broj ovih jedinica i one se ubrzano osposobljavaju i opremaju. U tu svrhu se divizije opremaju sve većim brojem aviona i helikoptera, pri čemu se osnovna pažnja posvećuje helikopterima. Već sada divizija SAD ima više od 100 letelica, od kojih je većina helikoptera. Međutim, oni u tom pogledu idu i dalje i stvaraju vazdušnopokretne divizije koje imaju 432 helikoptera.

Sasvim je normalno što se helikopterima i helikopterskim desantima pridaje ovakav značaj, jer oni imaju izrazite prednosti u odnosu na druge desante. U helikopterskim desantima može učestvovati bezmalo svaka jedinica KoV uz minimalnu prethodnu obuku. Prema tome, nije potrebno a i ne sprovodi se za ove desante specijalna priprema. Veoma važno preimućstvo helikoptera je njihova manevarska sposobnost (mogu uzletati i sletati lebdenjem u vazduhu pri ukrcavanju i iskrcavanju ljudstva, utovaru i istovaru tehnike i različitog tereta). Ljudstvo može u toku leta da otvara vatru iz automatskog naoružanja po ciljevima na zemlji, koji su raspoređeni u rejonu desantiranja. Helikopter se može upotrebiti za prebacivanje jedinica u rejone nedostupne za kopneni transport i za avione. Zbog ovakvih kvaliteta helikoptera uprošćen je izbor helidroma i rejona za desantiranje.

Desantiranje pomoću helikoptera ima i tu prednost što obezbeđuje kompaktno prizemljenje jedinica desanta, a što je najvažnije, ovaj desant se može pojaviti iznenadno i brzo na određenom mestu. Naučna istraživanja i praktična ispitivanja ukazuju na činjenicu da

brzi avioni teže uništavaju helikopter nego neki drugi objekat. Pri nepravilnoj liniji leta helikopteri su manje ugroženi od vazdušnih borbenih snaga nego kolone na zemlji. Ali i pored svih ovih prednosti, HD imaju i velikih slabosti. Helikopteri imaju malu brzinu leta, veoma su osetljivi na dejstva iz vazduha i posebno na sve vrste vatre sa zemlje. Najslabija strana ovih desanata je u tome što ne raspolažu tenkovima i dovoljnom vatrenom podrškom. Stoga je prelet HD preko dobro branjenih rejona vrlo rizičan i zahteva dobru pripremu i veoma jako obezbeđenje.

Zbog širokih mogućnosti primene helikoptera, neprekidno se radi na njihovom usavršavanju, u prvom redu u povećavanju brzine, nosivosti, otpornosti, ugrađivanju raznovrsnog najmodernijeg naoružanja i opreme, poboljšavanju sposobnosti za izvršenje različitih zadataka i sl. Iz svih tih razloga helikopteri i druge letelice se ubrzano proizvode i uvode u formacije oružanih snaga, kako bi se povećala pokretljivost jedinica i mogućnost masovne primene vazdušnih desanata u ratnim dejstvima. Slobodno možemo reći da će se skoro sva borbena dejstva izvoditi uz primenu vazdušnih desanata, a to već obezbeđuje današnji razvoj tehnike i opreme u oružanim snagama. Prema tome, u eventualnim borbenim dejstvima mora biti u središtu pažnje problem borbe protiv vazdušnodesantnih trupa.

ORGANIZACIJA I PRIPREMA PROTIVDESANTNE BORBE

Protivdesantna borba će biti redovna aktivnost u izvođenju borbenih dejstava na svim stepenima komandovanja i u svim vidovima borbenih dejstava. Masovna upotreba vazdušnodesantnih snaga napadača nameće veoma složene probleme braniocu u pogledu organizacije protivdesantne borbe. Zato organizaciji sistema protivdesantne borbe treba pokloniti najveću pažnju i neprekidno ga usavršavati kako bi odgovorio cilju — uništenju desantnih snaga. Protivdesantna borba je bez sumnje jedan od najsloženijih i najznačajnijih borbenih sistema, posebno u izvođenju odbrambenih dejstava. Organizacija protivdesantne borbe posebno dobija u značaju ako se ima u vidu mogućnost iznenadne agresije. To zahteva da se već u miru izgradi precizan sistem protivdesantne borbe i da se njegovi odgovarajući elementi stalno nalaze u potrebnom stepenu pripravnosti i spremnosti kod svih jedinica i elemenata koji ga obrazuju.

Praksa i dosadašnja iskustva nedvosmisleno ukazuju na to da postoji mogućnost upotrebe HD u svako vreme i na svakom zemlji-

štu i da istovremeno u borbi mogu biti angažovane sve snage združenih taktičkih jedinica branioca na čitavoj dubini odbrambenog rejonu — zone. U određenim uslovima jedinice mogu biti podjednako ili čak izrazitije angažovane u borbi sa VD po dubini nego snage koje izvode odbranu sa fronta. Napadač, bez obzira koji, u agresiji na našu zemlju ima mogućnosti da angažuje veoma jake snage za desantna dejstva. To ukazuje na to da dubina svakog rejonu — zone mora biti pouzdano organizovana za uspešno izvođenje protivdesantne borbe.

Postojanjem veoma jakih snaga TO na čitavoj teritoriji i u svim zonama dejstva operativnih jedinica, obezbeđuju se povoljni uslovi za uspešnu organizaciju protivdesantne borbe. Istina, naše združene taktičke jedinice izvodiće odbranu na dosta širokim frontovima i na velikim dubinama. Ali u tim zonama će se nalaziti brojne partizanske i teritorijalne jedinice, koje će zajedno sa snagama združenih taktičkih jedinica biti u stanju da organizuju efikasno vođenje protivdesantne borbe.

Zavisno od jačine vazdušnodesantnih snaga neprijatelja, veličine desantnih rejonu — prostorija, vremena spuštanja i situacije na frontu, komponente, odnosno delovi oružanih snaga i druge strukture društva, moraju biti na ovaj ili onaj način angažovane u protivdesantnoj borbi.

1. Jedinice JNA kao najbolje opremljeni deo OS predstavljaju najefikasniju snagu u sistemu protivdesantne borbe. One će biti osnovni nosioci dejstva za uništenje krupnijih vazdušnih desanata operativno-strategijskog značaja. Za uništenje ovih desanata potrebne su jake oklopne snage, snažna PVO, podrška avijacije i artiljerije. Jedinice JNA osposobljene su i obučene da u sadejstvu sa snagama TO uspešno organizuju i izvode protivdesantnu borbu, bez obzira na jačinu desanta.

Organizacija i izvođenje protivdesantne borbe sa ovakvim desantima spada u nadležnost komande armije i VK.

2. Osnovni nosilac organizacije borbe sa taktičkim VD biće komande združenih taktičkih jedinica u svojim zonama — rejonima odbrane. Nosioci borbe sa ovim desantima, razume se, biće operativne jedinice u sadejstvu sa jedinicama TO, koje se nalaze u njihovim zonama dejstva. Međutim, u slučaju manjih VD u većoj dubini zone nosioci dejstva mogu biti i teritorijalne jedinice same ili u sadejstvu manjeg dela operativne vojske. Ko će biti nosilac ovih dejstava, zavisće uvek od konkretne situacije.

Pored združenih pešadijskih jedinica koje će biti bezmalo uvek angažovane u protivdesantnoj borbi, posebno se ističu mogućnosti angažovanja i zadaci rodova KoV.

Oklopne jedinice zbog pokretljivosti, vatrene moći i zaštite predstavljaju najefikasnije snage u borbi protiv VD. Zbog toga, treba uvek težiti da se deo oklopnih jedinica rasporedi na desantnu prostoriju ili predvidi njihova upotreba iz bližih rejonu. Ove jedinice mogu izvršiti brzu intervenciju i ispoljiti snažan udar, zavisno od jačine, po glavnini VD. Ukoliko je njihovo angažovanje brže u odnosu na spuštanje desanta, utoliko će ono biti i efikasnije. Njihov doprinos biće znatno veći ako su bliže desantnim rejonima nego višestruko jačih snaga koje moraju duže marširati ka desantnom rejonu. Zato je potrebno ove snage imati kada god je to moguće na samoj desantnoj prostoriji ili što bliže njoj.

Artiljerija zbog velikog dometa, brzine gađanja, manevra vatrom, mogućnosti dejstva, nezavisno od meteoroloških uslova i vidljivosti, može veoma brzo i snažno dejstvovati ako se unapred predvidi mogućnost dejstva i njeno angažovanje u protivdesantnoj borbi. Ona, čak, često može biti prva koja će otpočeti dejstvo po VD.

Protivavionska artiljerija ima veliku ulogu u sistemu protivdesantne borbe, a osobito LPAA zbog mogućnosti uspešnog dejstva po ciljevima koji lete malom brzinom i na malim visinama. Polazeći od veličine rejonu za spuštanje taktičkog vazdušnog desanta, karakteristika transportnih letelica i mogućnosti LPAA može se zaključiti: da je za obezbeđenje rejonu, gde se očekuje VD jačine čete, dovoljno imati jedan vod višecevnih oruđa LPAA, a za rejon gde se očekuje desant jačine bataljona, jedna baterija LPAA. Da bi PAA bila na najbolji način iskorišćena, veoma je važna realna i pravovremena procena kakva sve dejstva očekuju napadača, odnosno iz kojeg rejonu bi desant najviše ugrozio izvođenje odbrane u celini. To je preduslov za najefikasnije angažovanje svih snaga, pa i PAA.

U razmatranju mogućnosti angažovanja sredstava PVO u borbi protiv VD ne sme se ispustiti iz vida relativno velike mogućnosti pešadijskog naoružanja (puškomitraljeza, mitraljeza i PAM). Ali to pretpostavlja dobru obuku pešadijskih jedinica u dejstvu na ciljeve u vazduhu.

Inžinjerijske jedinice mogu se uspešno angažovati na zaprećavanju oko objekta kojem VD teži, kao i za održavanje komunikacija za nesmetano dovođenje snaga koje pristižu iz dubine.

Jedinice ABHO organizuju NHB-kontrolu desantnih rejona i preduzimaju mere lične i kolektivne zaštite žive sile i materijalno-tehničkih sredstava i otklanjanju posledica NH-udara (ukoliko dođe do njihove upotrebe).

Avijacija može ispoljiti najbrže dejstvo i u najkritičnijem vremenu za VD. Zato će ona najviše doći do izražaja u borbi sa krupnim VD, gde su joj i najveće šanse za uspešno dejstvo. Avijacija može veoma uspešno da dejstvuje i po helikopterskim VD već u fazi njegove pripreme, leta i desantiranja, ukoliko se na vreme otkrije i ukoliko postoje mogućnosti za njeno angažovanje u borbi protiv ovih desanata.

3. Snage teritorijalne odbrane predstavljaju *bazu masovne* protivdesantne borbe na celoj našoj teritoriji. One će, verovatno, često prve stupati u borbu sa VD. Komande i štabovi snaga teritorijalne odbrane biće glavni organizatori, a njihove jedinice nosioci borbe sa VD u našoj dubini, posebno na prostorijama gde nema jedinica operativne vojske, ili kada su postojeće nedovoljne. Na privremeno zaposednutoj teritoriji snage TO, razume se, biće glavni realizator ove borbe.

4. I druge strukture našeg društva, posredno ili neposredno, angažuju se u pripremi i izvođenju protivdesantne borbe. Sve privredne i društvene organizacije i udruženja čiji su članovi naoružani prekidaju svoje zadatke u momentu spuštanja desanta i odmah stupaju u borbu sa njim. Zato se u zahvatu desantnih rejona — prostorija ranije pripremaju i organizuju sve strukture (i deo stanovništva) za zadatke koje mogu imati u vođenju protivdesantne borbe. Veliku ulogu u borbi sa manjim helikopterskim desantima imale bi jedinice i službe CZ, a tamo gde nema jedinica TO, štabovi i jedinice CZ javiće se kao glavni organizatori borbe sa desantima.

Svi stepeni komandi združenih taktičkih jedinica snose punu odgovornost u svojim rejonima — zonama dejstva za uspešnu organizaciju i izvođenje protivdesantne borbe, posebno u izvođenju odbrane. Stabilnost sistema odbrane, uspešno rukovođenje i komandovanje, normalno funkcionisanje materijalnog obezbeđenja i zbrišnjavanja zavisice često baš od efikasnosti organizacije protivdesantne borbe. Uspeh savremene odbrane, bez obzira na kom se nivou organizuje i izvodi, ne može se ni zamisliti bez solidno organizovane protivdesantne borbe. Ona će u odbrambenim dejstvima združenih taktičkih jedinica predstavljati često jednu od najaktivnijih i najznačajnijih radnji. Po grubim proračunima ukupna jačina VD u određenoj zoni divizije može se kretati i do deset bataljona jednovre-

meno ili uzastopno i sukcesivno. To su, bez sumnje, moćne snage, iako su bez teže tehnike. I u ovim uslovima zadatak je branioca da organizacijom protivdesantne borbe onemogući napadaču da postigne kontinuitet u dejstvima, da izoluje i da duže vreme veže njegove rezerve, parališe manevar snaga iz dubine prema težištu dejstva i u celini dovede branioca u nepovoljan taktički položaj. Zato u pripremama borbenih dejstava posebno mesto mora da zauzme organizacija protivdesantne borbe.

Pripreme za protivdesantnu borbu obuhvataju procenu mogućih desantnih reiona — prostorija, jačine mogućih desanata i njihovog cilja u konkretnim dejstvima, zatim određivanje i pripremu snaga i sredstava za protivdesantnu borbu, kao i druge mere i postupke. Ove pripreme moraju biti sveobuhvatne, planske, organizovane, pravovremene i međusobno dobro usklađene, počev od procene mogućih desantnih prostorija, pripreme jedinica i komandovanja, vatreneog sistema, uređenja teritorije, pa do obuke jedinica za izvođenje borbe. Zato su od posebnog značaja mirnodopske pripreme komandi i štabova svih stepena. Od obima tih priprema u miru zavisiće u velikoj meri naš uspeh u protivdesantnoj borbi u eventualnom ratu.

Po prijemu konkretnog zadatka od pretpostavljene komande, u kojem se daju i osnove za protivdesantnu borbu, komande združenih taktičkih jedinica, štabovi i jedinice TO javljaju se kao neposredni organizatori borbe protiv neprijateljskih taktičkih VD u svojim odbrambenim zonama.

U procesu pripreme i donošenja odluke za organizaciju odbrane, pored procene već poznatih elemenata situacije, *posebno se cene i svi elementi za protivdesantnu borbu u celini i po delovima*. Da bi se došlo do što boljih rešenja, treba u proceni sagledati: kakvim mogućnostima neprijatelj raspolaže za upotrebu VD; njihovu vrstu, jačinu i cilj, verovatne reione spuštanja, njihovo mesto i značaj za zonu odbrane; kojim će objektima desant težiti da ovlada; vreme u koje se desant očekuje povezano sa ciljevima i načinom dejstva jedinica sa fronta; kakva se podrška desanta očekuje itd.

U proceni sopstvenih snaga treba sagledati: cilj protivdesantne borbe, kakve bi posledice imale naše snage u slučaju uspeha VD, kakve su mogućnosti za odvajanje posebnih snaga i sredstava, a ukoliko nema takvih mogućnosti, koji elementi borbenog poretka moraju biti spremni za protivdesantnu borbu i kojim delom snaga; koje jedinice podrške je moguće angažovati u borbi sa VD i, na koncu, da li će snage za protivdesantnu borbu imati na samoj prostoriji ili u njenoj neposrednoj blizini.

Prilikom procene svih relevantnih elemenata često će se doći do zaključka da su potrebne jake snage za borbu sa mogućim VD. Komande odgovarajućih jedinica moraju u takvim slučajevima da se odluče kako da organizuju borbu sa VD, u svim ili najznačajnijim rejonima — prostorijama, ali da se previše ne oslabe snage za borbena dejstva sa fronta. To znači da je potrebno grupisati snage i predvideti postupke da se oba zadatka uspešno reše. To je zaista veoma složen, težak i odgovoran zadatak. Zato procena mora biti temeljita, organizacija i izvođenje protivdesantne borbe gipka, postupci smeli i odlučni, a sadejstvo besprekorno.

U zonama dejstva pešadijske, brdske brigade i pešadijske divizije ne određuju se posebne snage za borbu protiv VD, već za izvršenje tog zadatka moraju biti spremni svi elementi borbenog poretka, kao i jedinice TO koje se nalaze u zoni dejstva ovih jedinica. U zonama dejstva ovih jedinica često će postojati više prostorija i rejonu pogodnih za spuštanje VD napadača. Borba protiv mogućih desanata mora se organizovati, načelno, na sledeći način:

— svi elementi b/p i sve jedinice u zoni odbrane, bez obzira na mesto i ulogu, moraju pored namenskih zadataka biti u stalnoj gotovosti za vođenje borbe sa VD, na unapred određenom rejonu — prostoriji koja se određuje zavisno od mesta jedinice u odnosu na tu prostoriju;

— izuzetno i prema potrebi, ukoliko je to najcelishodnije rešenje, mogu se odrediti posebne snage za protivdesantnu borbu i u navedenim jedinicama. To znači mogu se odrediti jače ili slabije snage isključivo za protivdesantnu borbu u određenom rejonu — prostoriji, koje mogu biti sastavljene od partizanskih i teritorijalnih jedinica, pešadijskih ili brdskih bataljona i delova oklopnih jedinica. Jačina ovih snaga, odnosno protivdesantna rezerva u pešadijskoj i brdskoj brigadi može biti do bataljona, a u diviziji od bataljona (pešadijskog, oklopnog, teritorijalnog ili partizanskog) do partizanske brigade ili oklopnog puka. Važno je istaći da će ove rezerve kad god se obrazuju biti u većini slučajeva kombinovanog sastava.

Snage i sredstva za protivdesantnu borbu treba uvek određivati sa namerom i proračunom da se desant razbije i uništi. U vezi sa ovim odmah se postavlja pitanje: da li je bolje imati snage na samom objektu — prostoriji sa unapred uređenim položajima, tako da se desant može odmah tući čim počne njegovo spuštanje — prizemljenje ili dalje od te prostorije, pa da se nakon njegovog spuštanja snage dovode iz manje ili veće udaljenosti od desantne prostorije? Odmah se može reći da je bolje imati snage na mestu, pro-

storiji, gde se očekuje spuštanje desanta, dobro ukopane i sa dobro organizovanim sistemom vatre. Napadač će sigurno izvršiti snažno dejstvo na prostori i oko nje gde namerava desantirati snage. Ali ako su te snage dobro ukopane i maskirane, one će pretrpeti manje gubitke nego kada ih avijacija uhvati u pokretu ka desantnoj prostori. Njima tada za zaštitu stoje na raspolaganju, pored sredstava PVO, samo rasturanje i sklanjanje, a to je znatno slabija zaštita od one kada su one ukopane na borbenim položajima.

Osim toga, praksa je potvrdila da su one jedinice koje su organizovale protivdesantnu borbu na samoj prostori imale veće šanse za uspešan obračun sa desantom nego one koje su dovodene na tu prostori nakon što je desant spušten. Time je desant dobijao neophodno vreme da se sredi. Ove jedinice često i kasne u dolasku zbog dejstva avijacije. Iz izloženog se nameće zaključak da je bolje imati snage predviđene za borbu na samoj desantnoj prostori nego ih dovoditi na prostori kada je desant već spušten.

Kada se, ako je potrebno, odrede posebne snage za borbu sa VD i lociraju na samu desantnu prostori, moguće je, zavisno od situacije, dovesti i druge delove (rezerve i druge ešelone) koji se mogu, kada protivdesantna borba otpočne, angažovati za pojačanje snaga koje su već u borbi, da bi uništenje desanta bilo pouzdanije. Snage koje se dovode mogu biti i one koje se izvlače sa prvog položaja. Zato je najbolje da se u okviru borbenog poretka svake jedinice predvidi najpokretljiviji deo za brze intervencije u slučaju pojave neprijateljskog VD, bez obzira da li su u samom rejonu postojale posebne snage ili nisu. U zahvatu prohodnih pravaca treba uvek imati oklopne i mehanizovane snage, a na brdsko-planinskom zemljištu, gde se pokret i manevar snaga može izvršiti isključivo peške, po mogućnosti, najneophodniji broj helikoptera za brzi manevar ka ugroženim rejonima.

Jednovremeno sa određivanjem snaga i sredstava za protivdesantnu borbu treba precizno regulisati i pitanje *komandovanja* njima. U izvođenju protivdesantne borbe obavezno je komandovanje objediniti u rukama jednog komandanta, i to onog čija je jedinica glavni nosilac dejstva u napadu na desant. Osnovno načelo komandovanja je da svim snagama koje učestvuju u borbi protiv VD, bez obzira na njegovu jačinu, komanduje *jedan komandant*. Ukoliko je u pitanju desant jačine čete, tu se nalazi teritorijalni ili partizanski bataljon i nosilac dejstva će biti komandant te jedinice, a ako je desant jačine bataljona, a u PDB se angažuje partizanska brigada, komandant te brigade je dužan da objedini dejstva svih jedinica koje se u PDB angažuju. Kada se u PDB angažuje pešadijski bataljon

i deo teritorijalnih jedinica, tada dejstva treba da objedinjuje komandant pešadijskog bataljona i sl. U ovim slučajevima važno je istaći da komanda koja ima zadatak objedinjavanja dejstva u protivdesantnoj borbi mora, pre svega, veoma precizno organizovati sadejstvo, jer u protivnom mogući su i međusobni sudari i nekoordinirana i necelishodna dejstva.

Ako se snage za protivdesantnu borbu obrazuju od više raznorodnih jedinica, komandovanje uvek treba da objedinjava komanda najkrupnije jedinice, koja je istovremeno i nosilac borbe.

U rejonima gde se predviđa VD neprijatelja (jačine oko puka — brigade) i za protivdesantnu borbu se određuju snage jačeg sastava. To će, verovatno, biti najčešće jedinice operativne armije i jedinice TO sa odgovarajućim jedinicama podrške. Ovakvim sastavima najčešće komanduje najviša komanda jedinice operativne armije, a izuzetno je moguće obrazovati i posebnu komandu odvajanjem grupe oficira sa najnužnijim sredstvima veze iz komande divizije.

Pri grupisanju snaga i postrojavanju borbenog poretka za odbranu potrebno je uvek voditi računa i o onim jedinicama koje moraju biti spremne i za protivdesantnu borbu. Tome zahtevu treba da bude u odgovarajućoj meri podređena organizacija sistema vatre i uređenja desantne prostorije.

Bezmalobli na svakoj desantnoj prostoriji često se mogu naći manja ili veća naselja ili drugi objekti pogodni za kružnu borbu kojima će desant težiti da ovlada. To se pri rasporedu sopstvenih snaga mora imati u vidu i odlučiti se kako sprečiti i onemogućiti da desantne snage iskoriste te objekte u toku borbe. Zato treba težiti, kad god je to opravdano i izvodljivo, da se ti objekti posednu i organizuju za borbu. To mogu biti različiti objekti, kao što su: naselja, visovi, prevoji, prelazi preko reka i kanala, važnije raskrsnice i sl.

I najmanji deo snaga ako se nađe na mestu i rejonu spuštanja desanta i otpočne dejstvo dok je još u vazduhu, može da odigra veću ulogu od više puta jačih snaga koje stupe u borbu po njegovom spuštanju, a posebno kada se desant već uspe da sredi i organizuje za borbu. Stoga se plan angažovanja snaga za protivdesantnu borbu mora detaljno razraditi, bez obzira o kakvim se desantima radi: helikopterskim ili mešovitim. Svakako, združene taktičke jedinice će najčešće organizovati i voditi borbu sa helikopterskim desantima kako na manevarskom, tako i na brdsko-planinskom zemljištu.

Radi održavanja visoke borbene gotovosti za borbu protiv VD neprijatelja, združene taktičke jedinice se, pored svih mera i mo-

gućnosti (iz svojih nadležnosti), oslanjaju i na opšti sistem protivdesantne odbrane teritorije na kojoj se borbena dejstva izvode.

Osnovne mere koje moraju preduzeti komande združeno-taktičkih jedinica pri organizaciji i vođenju protivdesantne borbe bile bi:

1. Vazdušnodesantna dejstva, posebno helikopterska, treba uvek očekivati. Zato se mora obezbediti dobra i neprekidna organizacija vazdušnog osmatranja i javljanja (VOJ). Vrlo je značajno da se VD pravovremeno otkrije i po mogućnosti tuče u toku leta na marš-ruti, jer od toga će umnogome zavisići uspešno vođenje borbe s njima. U otkrivanju VD pri letu treba da učestvuju svi elementi VOJ. To su: ROST, VOJIN i VOST. Helikopterski taktički desanti leće na malim visinama, pa ih savremena radarska sredstva najčešće neće moći pravovremeno otkriti. Iz tih razloga vizuelno osmatranje dobija na značaju i često će biti jedini izvor podataka o pojavi taktičkih desanata. Značajnu ulogu u otkrivanju desanata još u toku priprema, pa i u toku leta, mogu odigrati jedinice na privremeno zauzetoj teritoriji, kao i službe osmatranja, obaveštavanja i uzbunjivanja civilne odbrane.

2. Temeljita procena zone (prostoriije) dejstva u protivdesantnom pogledu i određivanje snaga i sredstava za protivdesantnu borbu. Svaki elemenat b/p, uključujući i sve teritorijalne jedinice koje se nalaze u zoni dejstva, pojavom neprijateljskog VD mora, ma gde se nalazio, tačno znati svoje obaveze i zadatke.

3. Inženjerijsko uređenje prostoriije pogodne za upotrebu VD. Zaprečavanje u taktičko-združenim jedinicama vrši se u sklopu inženjerijskog obezbeđenja odbrane. Načelno, za ovo zaprečavanje ne određuju se posebne snage i sredstva. Ukoliko je zona veća i ima značajnih rejona — prostoriija pogodnih za spušćanje jaćih desanata, mogu se odrediti snage i sredstva koje će isključivo sprovesti ovo zaprečavanje.

4. Pri organizaciji protivdesantne borbe posebno je važno da se dobro organizuje sadejstvo između svih jedinica (delova) koje se angažuju u borbi. To je preduslov za uspešno izvođenje protivdesantne borbe.

5. Sve jedinice moraju da se pripreme i upoznaju sa načinom vođenja protivdesantne borbe, posebno sa oblikom manevra, sistemom vatre, pravcem angažovanja jedinica koje tek dolaze i uvode se u borbu po meri pristizanja itd.

6. Posebno se ističe važnost svih mera zaštite iz vazduha.

Borba protiv VD u zoni (prostoriji) dejstva združenih taktičkih jedinica izvodi se po fazama.

1. U našim uslovima često će postojati mogućnosti izvođenja uspešnih dejstava u fazi pripreme i ukrcavanja VD, posebno kada je u pitanju helikopterski taktički desant. Pripremu ovih desanata biće moguće otkriti posebno kada agresor već dublje prodre i privremeno zaposedne deo naše teritorije. Glavni nosioci borbenih dejstava u ovoj fazi biće sve vrste teritorijalnih, diverzantskih i partizanskih jedinica, i ostavljene jedinice JNA u pozadini neprijatelja.

Posebnu ulogu i uticaj u ovoj fazi može odigrati avijacija. Cilj ovih dejstava može biti da se desantiranje odgodi, onemogućući ili da mu se nanese što veći gubici.

2. U toku prevoženja — leta VD od rejonu ukrcavanja pa do rejonu desantiranja, glavni nosilac dejstva biće, u prvom redu, avijacija i snage PVO (PAR i druga borbena sredstva PVO), kao i vatra pešadijskog naoružanja onih jedinica preko kojih desant preleće.

Taktički VD primenjivaće bezmalo isključivo niske letove s ciljem da se protivnik iznenadi. Takav postupak omogućuje TO i drugim jedinicama da pešadijskim sredstvima za nisku borbu desantu u toku leta nanese veće ili manje gubitke ako ga na vreme otkriju. Prema tome, sve snage koje se nađu u zoni preleta, a mogu ispoljiti svoje dejstvo, obavezne su da dejstvuju svim raspoloživim borbennim sredstvima po transportnim avionima i helikopterima koji desant prenose sa ciljem da mu se još u vazduhu nanese što veći gubici.

3. Uspešno dejstvo u fazi spuštanja i sređivanja VD je najvažnije zato što je za desant ovo najkritičnija faza. Ova povoljna okolnost nastaje i zbog toga što avioni koji nose padobranski desant moraju leteti na malim visinama 300—600 m i smanjiti brzinu leta kako ne bi desant suviše rasturali, dok helikopteri vrše sletanje ili lebde neposredno nad zemljom. Kada helikopter lebdi ili kada se spusti, a vojska iz njega izlazi, tada je najpovoljniji momenat da se oni tuku što jačom koncentričnom vatrom iz celokupnog naoružanja.

Određene jedinice koje nisu na desantnoj prostoriji kreću se najvećom brzinom koncentrično, u evolucionom ili marševskom borbenom poretku ka prostoriji desanta i odmah se uvode u borbu prema stepenu pristizanja. To zahteva da se neophodna priprema organizacije napada sprovodi ranije, a u krajnjem u toku pokreta, pa će i u napad prelazi iz pokreta.

Napad na desant mora se izvoditi veoma brzo i odlučno. U toj borbi najizrazitije dolazi do izražaja borba za vreme. Dobitak ili gubitak u vremenu može biti odlučujući za uspeh ili neuspeh u protivdesantnoj borbi. I slabije snage mogu postići visoke rezultate, ukoliko dejstvo otpočnu na vreme i na glavninu desanta, ali krajnje smelo i odlučno. I ovaj napad mora biti dobro organizovan i ne sme se dozvoliti da se na račun brzine uvođenja snaga pređe u napad neorganizovano i bez usklađenog dejstva, jer to ne može proći bez nepovoljnih posledica za ishod borbe.

Ukoliko se snage predviđene za protivdesantnu borbu nađu na prostoriji desantiranja, njihovo angažovanje je neuporedivo lakše i one otpočinju dejstvo odmah po unapred predviđenom planu ili sa neznatnim izmenama. Silina udara u ovom slučaju ispoljiće se u pravom momentu, tj. u trenutku kada su slabe strane desanta najizrazitije. Zato u ovoj najkritičnijoj fazi treba angažovati sve raspoložive snage i sredstva kako bi se desantne snage što pre razbile na delove, a potom po delovima uništavale.

Planom borbenih dejstava se, pored snaga koje se nalaze na desantnoj prostoriji, predviđa i koji drugi elementi borbenog poretka, ako to bude potrebno, mogu da se angažuju u borbi. Izdavanjem zadataka pojedinim elementima b/p postavljaju se i zadaci za protivdesantnu borbu.

Borba sa VD posle njegovog spuštanja i sređivanja zavisiće od toga da li se desant uspeo da sredi na desantnoj prostoriji i u kakvoj sposobnosti kreće ka objektu kojim želi ovladati, zbog čega se i odlučio na vertikalni manevar. Ukoliko se desant uspeo da sredi i organizuje kružnu odbranu, napad će se preduzeti po načelima borbe sa neprijateljem u okruženju. Ako su snage desanta u pokretu ka objektu kojim žele ovladati, tada se borba sa njima izvodi po načelima borbe u susretu ili gonjenju. U svakom slučaju snage VD će težiti da obezbede kružnu odbranu. Takav raspored zahteva da glavne snage budu na spoljnoj ivici, a rezerve veće ili manje u centru. Težište dejstva će uvek biti usmereno ka objektu kojim želi ovladati i koji je u zavisnosti od postavljenih ciljeva, a ovi mogu biti: da spreče izvlačenje naših snaga sa fronta, da održe osvojeni objekt do spajanja sa snagama koje dejstvuju sa fronta ili da vežu naše rezerve po dubini i sl.

Ukoliko se napad na desant izvodi kada je on već uspeo da posedne kružnu osnovicu, tada se glavne snage angažuju najpogodnijim pravcem radi rasecanja desanta na delove, nakon čega se brže i lakše izvodi uništenje. Ukoliko desant uspe da sa desantne osno-

vice krene u napad, treba mu delom snaga onemogućiti zauzimanje važnih objekata, a glavnim snagama energično preći u napad s leđa ili na bokove.

Ovakav oblik napada obezbeđuje najbolje rezultate. Ukoliko bi se VD napadao ravnomerno sa kružne osnovice, tada ne bi bilo izraženo težište, a njegova odbrana bi imala šansu da se duže održi, a to bi upravo bilo ono što on želi. Prema tome, treba težiti da se do maksimuma iskoriste slabosti desantne osnovice (nepostojanje izrazitog težišta, slabo branjeni međuprostori, nedovoljno inženjersko uređenje i sl.) i da se brzim prodorom i energičnim dejstvom na određenim pravcima njegove snage raseku na odvojene delove, što stvara povoljne uslove za njihovo lakše i brže uništenje.

Bitan uslov za uspeh napada na VD je pravilno izabrano i jasno izraženo težište napada. U ovom napadu snažnije treba izraziti princip masiranja i nadmoćnosti snaga na pravcu proboja. Nosioци udara na glavnom pravcu treba uvek da su oklopne i mehanizovane snage ili združene snage, podržane snažnom artiljerijskom vatrom.

Snage koje dejstvuju na osnovnom pravcu napada prodiru što brže u vidu klina, ne upuštajući se u borbu sa zaostalim delovima kako bi desant što pre rasekle na odvojene delove.

Često će biti potrebno da neka jedinica napadne desant samoinicijativno, ne čekajući naređenja pretpostavljenih. Zato svaka jedinica (elemenat borbenog poretka) mora biti osposobljena i u gotovosti da se svakog trenutka angažuje u borbi, bilo na prostoru koji brani, bilo da pre borbe izvrši duži ili kraći pokret.

Borbeni poredak pri napadu na VD sastoji se iz jednog ešelona sa manjom rezervom ili bez nje. Prema tome, pri napadu na desant, za razliku od napada u drugim uslovima, po pravilu uvek se angažuju, i to što je pre moguće, sve snage.